

Elektra

grekiskt drama av Christian Lanciai (2016)

bygger mest på Sofokles

Personerna:

Aigisthos
Klytaimnestra
Elektra
Chrysothemis
En herde
Pylades
Orestes
Kilissa
Menelaos
Helena

Handlingen äger rum i Argos på Peloponnesos
ungefär tio år efter det trojanska krigets slut (c:a 1174 B.C.)

Akt I scen 1.

Aigisthos Det här går inte. Man kvävs i palatset. Det vävs intriger som håller sig osynliga utom räckhåll för till och med ens spårhundar, och ju mer någon vet om något, desto mera tiger han. Vi kan inte lita på våra tjänare, som alla vet för mycket och därför aldrig vågar avslöja sig eller något som vi borde veta. Här kommer nu min älskade drottning men hårt prövade Klytaimnestra, som mer än jag plågas av vad hon inte vet vad det är, som en smygande förbannelse som bara förbereder sig hela tiden utan att någonsin slå till, som om den gottade sig i tortyren av oss av att hålla sig överhängande men utom räckhåll. God morgon, min drottning.

Klytaimnestra Har du sett vår dotter idag?

Aigisthos Vilken av dem?

Klytaimnestra Den lömska.

Aigisthos Nej, hon håller sig avsiktligt på så långt avstånd som möjligt.

Klytaimnestra Och därför är hon så lömsk, ty vi vet båda att hon är vår värsta fiende och desto värre just för att hon aldrig ger sina avsikter till känna.

Aigisthos Varför tror du att hon har avsikter när hon aldrig hotat med några?

Klytaimnestra Hon är sin faders dotter, jag kände hennes fader, och jag känner henne. Inte ens Orestes var förmögen till den förtäckta långsinthet och oförsonliga vrede som kunde vara hennes faders och som är hennes. Ingenting fruktar jag mer än hennes dolda avsikter.

Aigisthos Ändå vågar jag påstå att du ingenting har att frukta. Folket har aldrig vågat sticka upp emot oss efter mordet, Orestes är ur vägen förpassad till en obegränsad exil i fullständig anonymitet på okänd ort, och din dotter Chrysothemis är bara foglighet och ödmjukt tålmod. Den enda vi skulle kunna ha att frukta med någon skälighet är Agamemnons bror, som varit försvunnen med nästan alla andra Agamemnons stridsbröder ända sedan krigets slut. Bara Agamemnon kom hem.

Klytaimnestra Nämn honom inte. Hans blotta namn är min förbannelse och mitt livs bestående outhärdlighet.

Aigisthos Förlåt mig, men du tycks frukta honom mest av alla fastän han som död är den ofarligaste av alla.

Klytaimnestra Om jag ändå kunde tro att han var död! Ett rykte från Pylos säger att Odysseus under en av sina irrfärder råkade honom i dödsriket, och tyvärr känner jag oavbrutet hur hans ande lever och ropar på hämnd och blod för det blod vi krävde av honom.

Aigisthos Börja inte nu igen. Du hade rätt att döda honom. Han dödade din dotter Ifigenia utan rätt som ett vidskepligt offer för sitt fördömda krig, och även jag stod i min fulla rätt att döda honom som hämnd för min anfader Thyestes ohyggliga måltid.

Klytaimnestra Du drar då fram alla de gamla spökena ur garderoben. Vem fattas? Det enda som fattas är att Orestes plötsligt skulle uppenbara sig.

Elektra (på avstånd) Där står de och plågar sig själva igen med sina samvetskval och grälar om hur oskyldiga de var till mordet på min far. Vilka barn de är! Vilka omogna stackare och bedrövliga misslyckade människor!

Klytaimnestra Jag känner en värre osalig skugga i min närhet.

Aigisthos Du ser i syne igen. (*upptäcker Elektra*) Nej, jag är rädd att detta spöket är verkligt. Elektra har visat sig igen.

Klytaimnestra (observerar Elektra, trotsigt) Har du något ärende, dotter?

Elektra Nej.

Klytaimnestra Vad gör du här då?

Elektra Observerar er. Jag förstår att ni är fullt upptagna med att plåga er med era samvetskval.

Klytaimnestra Försök inte. Vi har inga samvetskval.

Elektra Vad plågar ni er med då? Ni har inget annat att plåga er med.

Klytaimnestra Det är du som plågar oss.

Elektra Med att påminna er om vad som plågar er?

Klytaimnestra Nej, med din blotta uppenbarelse.

Elektra Det är det jag menar. Jag påminner er om Agamemnon.

Klytaimnestra (skriker) Nämn inte hans namn!

Aigisthos Lugna dig, älskade. Låt dig inte provoceras.

Klytaimnestra Hon gör det med avsikt!

Elektra Och du bara hetsar upp dig. Du kan aldrig lugna ner dig, för du blir aldrig av med blodet på dina händer.

Klytaimnestra Nu börjar hon igen! Hon gör allt för att mentalt plåga mig!

Elektra Nej, du gör allt för att mentalt plåga dig själv. Du använder inte bara Agamemnon till att plåga dig med hans minne, utan du använder även mig till självplågeri.

Aigisthos Det är bäst att du går, Elektra. Du har ett olyckligt inflytande på din moder.

Elektra Det olyckliga inflytandet hade jag aldrig haft om hon inte mördat min fader.

Aigisthos Det var jag som gjorde det, inte hon, och jag hade rätt till det som hämnd för Agamemnons faders brott mot min fader!

Elektra Det var inte Agamemnon som gjorde det. En son kan inte belastas för sin faders brott.

Klytaimnestra Men han mördade din syster! Han offrade henne för sin vidskepelse!

Elektra Det har aldrig kunnat bevisas eller bekräftas. Enligt somliga lyckades Odysseus och Diomedes rädda Ifigenia till en hemlig ort.

Klytaimnestra Och båda är döda, omkomna eller förlorade! Den sagan har heller aldrig kunnat bekräftas!

Elektra Odysseus väntas tillbaka vilken dag som helst liksom Menelaos. Då kommer de troligen att ha intressanta nyheter att berätta och ha en hel del förklaringar att kräva.

Klytaimnestra (till Aigisthos) Vi måste få bort henne härifrån. Hon ägnar sig bara ensidigt åt demoralisering och subversivitet. Hon är en ständig säkerhetsrisk för vår existens.

Aigisthos Din mor vill ha dig i exil, men ingen kan driva dig i exil mot din vilja, då du inte har gjort något.

Elektra Jag hade gärna självmant gått i exil för länge sedan om inte mitt ansvar som Agamemnons dotter hållit mig kvar enär hans son Orestes befinner sig i exil.

Klytaimnestra Du har ingenting gott att vänta av oss. Så länge du förekommer i vår närhet kommer vi bara att plåga dig liksom du plågar oss.

Elektra Jag plågar er inte. Ni plågar er själva, och med all rätt.

Klytaimnestra (skriker) Försvinn, innan jag sliter ihjäl dig!

Elektra Konungamörderskan kommer aldrig att kunna förneka sig. (*drar sig tillbaka*)

Klytaimnestra Kan vi inte bli av med henne? Även om vi driver henne i exil kommer hon att förbli ett hot och ett plågoris.

Aigisthos Vill du döda henne?

Klytaimnestra Du får gärna döda henne.

Aigisthos Nej tack. Om Agamemnon kunde offra din dotter, så kan dock jag aldrig döda en kvinna och allra minst utan fullgoda skäl.

Klytaimnestra Är inte din kärlek till mig tillräckligt?

Aigisthos Klytaimnestra, tänk på vår ställning. Genom mordet på Agamemnon tog vi dock ansvaret för hans stat, som är den viktigaste i Hellas. Folket skulle aldrig tolerera ännu ett mord inom kungafamiljen.

Klytaimnestra Bara hon håller sig utom synhåll är jag nöjd.

Aigisthos Så långt kan jag sträcka mig i att försöka vara dig behjälplig. Men här kommer nu din andra mera beskedliga dotter. Säg inte att hon har varit och lipat vid Agamemnons grav nu igen.

Klytaimnestra Aigisthos, visa åtminstone du mig den hänsynen att inte plåga mig med hans namn.

Aigisthos Förlåt mig, men även din andra dotter påminner oss ju ständigt om honom.

Klytaimnestra Hon går till hans grav varje morgon. Det har blivit en fix idé och en besatthet hos henne precis som hos Elektra men på ett annat sätt. Elektra odlar sin bitterhet som en örtagård av pyrande gifter, men Chrysothemis odlar sin fromhet genom sin uppriktiga sorg.

(Chrysothemis kommer in.)

Aigisthos Har du varit och gråtit vid graven nu igen.

Chrysothemis Någon måste ju sörja när ingen annan gör det.

Aigisthos Tror du inte din syster sörjer lika mycket som du?

Chrysothemis Nej, Elektra sörjer inte på samma sätt. Jag gråter och offerar, men Elektra visar ingen sorg utan låter den stanna instängd i sitt hjärta för att en gång ge den utlopp i rätt riktning.

Aigisthos I rätt riktning?

Chrysothemis Elektra styr sin sorg med beräknande bevakning. Jag låter den flöda fritt. Därför har ni ingenting farligt att frukta av mig.

Klytaimnestra Och vad tror du vi har att frukta av Elektra?

Chrysothemis Ingenting, så länge Orestes inte kommer tillbaka.

Klytaimnestra Det låter betryggande. Må han aldrig komma tillbaka.

Chrysothemis Mor, han är din son.

Klytaimnestra Påminn mig inte därom. Det hade varit bättre om han aldrig blivit född.

Chrysothemis Så tänker du om din egen enda son, och så klagar du på Elektra för att hon anklagar dig för att vara en omänsklig och onaturlig moder.

Klytaimnestra Tror du inte jag har älskat er båda? Tror du inte jag har älskat er alla tre? Men er fader var en niding som berövade mig den fjärde av er, som var den jag älskade mest, min ljuva Ifigeneia, den mest jungfruliga och rena av er tre systrar, och just därför krävde Agamemnon just henne som första offer för sitt krig. Vem var onaturlig om inte han? Var det en mänsklig fader? Hade jag inte rätt att straffa honom? Om inte jag hade gjort det hade ingen gjort det, och han hade fått leva i fred med sitt brott i odräglig självgodhet för resten av sitt liv som hela Hellas hjälte och segrare vid Troja, medan det var de andra som vann kriget åt honom, Akhilles först och främst men även Diomedes och Odysseus. Er far krossades under tyngden av sitt livs obotliga och förkrossande falskhet!

Chrysothemis Han var dock vår far och din make, som älskade dig tillräckligt för att du skulle kunna ge honom fyra barn.

Klytaimnestra Påminn mig inte därom.

Chrysothemis Ursäkta mig, men jag ger bara uttryck för min naturliga fromhet, som det anstår en god dotter, även om den ärligheten rimmar illa med hennes föräldrars brottslighet.

Aigisthos Börja inte du nu också gnälla och plåga din moder som Elektra med anklagelser och klagomål.

Chrysothemis Jag kan aldrig bli som Elektra, som besitter ett mod och en slughet som en dag kommer att besegra er när den rätta stunden är kommen, och hur ni än försöker kommer ni aldrig att kunna avstyra eller oskadliggöra henne, ty hon blottar sig aldrig, i motsats till mig, som öppet gråter dagligen över min förlorade far och bror och inte har något att dölja, och det är väl bara denna öppna sårbarhet och gråtmilda fromhet som får er att skona mig och inte frukta och avsky mig som Elektra. Var är hon, för resten?

Klytaimnestra Hon var just här men skonade oss med att försvinna.

Aigisthos Vad vill du henne?

Chrysothemis Det är något hon bör veta.

Aigisthos Borde inte vi få veta det också?

Chrysothemis Ni vill inte veta det, för det angår vår faders grav, som åtminstone vår mor inte vill höra talas om.

Aigisthos Nya blomsterplaner? En ny plantering av träd eller buskar?

Klytaimnestra Låt henne gå till sin syster. Låt de ha sina blommor i fred.

Chrysothemis Ja, mor, du vill ju bara helst att graven ska försvinna och spårlöst. Tror du att du blir av med honom för det?

Klytaimnestra Börja inte nu igen. (*Elektra skymtar på avstånd.*)

Aigisthos Kom, min kära. Jag känner att Elektra är på gång igen. Låt systrarna konferera utan oss, så slipper vi bli arga. (*får Klytaimnestra med sig ut*)

Chrysothemis Vad min syster ska bli förvånad. Frågan är vad det betyder. Kanske hon kan ha ett svar på frågan.

Elektra (kommer in) Kommer du från graven?

Chrysothemis Ja. Det är ju bara jag som sköter om den.

Elektra Det gör du med den äran, så att jag känner mig överflödig där. När jag kommer dit vill jag bara rasa ut och skrika ut min vrede och förbannelse i ett anfall av ursinnig bitterhet som jag inte kan se något slut på.

Chrysothemis Ditt humör är svårare än mitt. Jag har tålamod, men saktmod är det sista du har.

Elektra Jag har ärvt min moders farliga temperament och hela livet haft svårt för att kontrollera det, men du har ärvt din faders fallenhet för diplomati och eftergifter.

Chrysothemis Mor kunde aldrig behärska sig, och det blev och blir hennes fall. Du har hela livet arbetat på att behärska dig, och det kommer att löna sig för oss alla.

Elektra Tror du det? Min otålighet förtär mig med outhärdlig grämlse.

Chrysothemis Jag har nyheter.

Elektra Vad har du att berätta?

Chrysothemis Någon annan än jag har varit vid graven.

Elektra Kan det vara sant?

Chrysothemis När jag kom dit i morgse hade någon annan varit där före mig.

Elektra Vem då? Ingen får ju lov att gå dit utom vi. De vill hålla folket borta och hindra att det blir en kultplats. Vem har vågat trotsa förbudet?

Chrysothemis En okänd, men han hade offrat vid graven.

Elektra Ett gravoffer?

Chrysothemis Ja, och ett märkligt sådant. Han hade offrat en slinga av sitt hår.

Elektra Och det var manshår?

Chrysothemis Utan tvekan.

Elektra Vem offerar sitt hår vid en grav utom en anhörig?

Chrysothemis Precis min tanke.

Elektra Jag kan bara tänka mig en enda person.

Chrysothemis Vem då?

Elektra Pylades.

Chrysothemis Varför Pylades?

Elektra Endast han utom vi skulle kunna besöka graven utan att behöva vara rädd. Han är ju vår kusin och står helt utanför vår familjs blodiga historia.

Chrysothemis Det kan ha varit Pylades. (*nästan viskande*) Men jag tänkte också på Orestes.

Elektra Nej, en sådan fröjd skulle vara alltför mycket för att kunna vara sant.

Chrysothemis Varför inte?

Elektra Skulle han våga sig hit när Aigisthos skickat ut spioner över hela Hellas för att lönnmörda honom? Han var ett litet barn när vi smugglade honom härifrån och har aldrig hörts av sedan dess. Han kan inte känna till graven, som ju är förseglad och hemlig. Nej, det kan bara vara Pylades.

Chrysothemis Men om det har varit Pylades kanske han vet något om Orestes. De stod ju så nära varandra.

Elektra Du har rätt. Det hoppet kan finnas. – Men Aigisthos och mor får aldrig veta något om detta.

Chrysothemis Naturligtvis inte.

Elektra Det får vara vår privata statshemlighet. (*En herde kommer fram ur buskarna*)

Herden Ursäkta mig, har jag kommit rätt? Är detta det kungliga palatset i Argos?

Elektra Ja. Vad står på?

Herden Jag kommer som ett sändebud.

Elektra Från vem till vem?

Herden Till den härskande konungafamiljen i Argos.

Elektra Vi är båda medlemmar därav som döttrar till Agamemnon.

Herden Det gäller Agamemnons son. Jag borde först ända mig till hans moder.

Elektra Vad vi får veta måste även hon få veta. Är det goda nyheter?

Herden Dess värre inte, snarare de sämsta tänkbara.

Elektra (till sig) Vad har hänt?

Herden Jag är här på uppdrag av fokiern Fanoteus.

Elektra Han var vår vän! Hos honom levde Orestes i hemlighet på säkert avstånd från Aigisthos spioner, och ingen visste att han levde där inkognito utom vi. Men vad har hänt?

Herden Han deltog i olympiaden i Delfi i den berömda femkampen och hade redan lyckats hembära ett antal segrar när den sista avgörande och svåraste tävlingen förestod, att köra i kapp med tvåspann. Det är en livsfarlig sport, vilket alla är medvetna om, och alltid är det någon som stryker med, men de flesta är tillräckligt medvetna om farorna för att kunna undvika dem, och Orestes var en erkänd mästare. Många tippade att han skulle vinna, när han på det sista varvet piskade sina hästar till den yttersta hastigheten snuddade en hjulaxel vid den svåra kröken vid hörnpelaren, och Orestes rycktes ur vagnen och släpades till döds av hästarna, som ingenting kunde stoppa.

Elektra O, ve mig! Detta innebär slutet för vår familj!

Chrysothemis Detta är den värsta tänkbara olycka som hade kunnat drabba oss, ty han var vårt enda hopp.

Herden Jag är medveten om min tunga plikt att som budbärare bringa skadliga nyheter. Därför är jag glad att jag träffade er först, för om jag nödgats frambära dem för hans moder till allra först hade kanske hennes förtvivlan bragt henne till att straffa mig med döden.

Elektra Min gode man, där misstar du dig, ty för henne hade ingen nyhet varit mera välkommen än det äntligen beskedet om hennes enda sons död.

Herden Har jag då verkligen kommit rätt? Kan det finnas en så onaturlig moder?

Chrysothemis Är urnan du bär på det sista som återstår av vår broders stoft?

Herden Ja, och det är min smärtsamma plikt att överlämna den till hans närmast sörjande, som ändå tycks vara ni och inte hans moder. (*överräcker urnan åt Elektra*) Men det är inte allt. Döende i blodets sand lyckades han frampressa en sista önskan,

som naturligtvis villfors. Han bad att en väl tilltagen lock av hans hår skulle medfölja hans urna för säker identifikation av hans person till hans närmaste. Jag har locken här. (*tar fram en gedigen hårlock och överräcker den åt Chrysothemis, som förundrad tar emot den*)

Elektra Det är ett säkert tecken, även om vi inte träffat honom sedan han var barn och smusslades bort härifrån för säkerhets skull för att inte Aigisthos skulle hota hans liv. Men detta är slutet för oss. Nu kan vi bara bittert klaga och gråta oss till döds i sorgen över Agamemnons hus fall och hans familjs ohjälpliga undergång.

Chrysothemis Men detta är ändå märkligt. (*studerar hårlocken*)

Elektra Vad är märkligt, syster?

Klytaimnestra (*kommer in*) Jag hörde ett rykte om ett bud. Är det viktiga nyheter som rör oss?

Elektra I högsta grad, mor. Du kan jubla nu och vara glad, ty nu slipper du längre sörja över att din son Orestes lever.

Klytaimnestra Vad är det du säger?

Elektra Din ende son har förolyckats i en tävlingsolycka i Delfi. Han körde ihjäl sig.

Klytaimnestra Det tror jag inte på. Vem påstår detta, och vad har han för bevis?

Elektra Herden här, som bringat oss urnan med Orestes stoft.

Klytaimnestra Det är för bra för att vara sant.

Herden Min fru, är ni hans moder? Det var aldrig min önskan att med mitt sorgebud väcka någons skadeglädje, och i synnerhet hos en moder klingar en sådan skadeglädje lika härresande falskt som en galnings förryckthets hesa skrin.

Klytaimnestra Min vän, din reaktion är förstäelig, då du inte känner till förhistorien, men denne son stod faktiskt efter mitt och min makes liv.

Herden Fastän han levde så långt härifrån på okänd ort på andra sidan Korintiska Viken? Jag fick det intrycket av hans vän och värd Fanoteus att han snarare hade skäl att frukta för sitt liv från er sida än ni från hans.

Klytaimnestra Han levde bara för att en gång komma tillbaka för att förgöra oss. Det vet jag.

Herden Det har jag ingenting med att göra. Mitt uppdrag var endast att meddela hans död och överlämna urnan, och jag tror mig ha gjort rätt i att hellre överlämna den åt hans syster än åt hans moder.

Klytaimnestra (*ser att Elektra bär på urnan*) Låt henne slita den med hälsan. Låt henne vattna den med sin bitterhets tårar, och låt den sköljas av hennes evinnerliga klagan och grämelse med hennes bitterhets ymnighetshorn. Låt henne sova med den och trösta sig med den, om hon kan, bara vi slipper både henne och honom.

Herden Honom slipper ni förvisst, men jag vill inte stanna här längre i ett sådant sällskap. Min fru, ursäkta mig, men ni skämmer ut er och er familj.

Klytaimnestra Det skiter jag fullständigt i, bara min son säkert är död.

Herden (*till Elektra och Chrysothemis*) Ni får också ursäkta mig, men er moder är faktiskt galen.

Elektra Som om vi inte visste det. – Mor, gå in och berätta den sorgliga nyheten för Aigisthos. Han blir säkert lika glad som du, och så kan ni fira Orestes död med

orgier hela natten. Äntligen är ni fria, och äntligen kan ni döda den sista störande resten av ert dåliga samvete med att dränka den i sinnesmördande mängder av vin. Vad ni kommer att frossa i glädjen över din ende sons död!

Klytaimnestra (till herden) Sådan är hon, min dotter, kan inte haspla ur sig annat än giftiga cynismer och sarkasmer. Hon var född till subversivitet, och det är bara på nåder hon får leva på vår barmhärtighet, medan hon om någon borde ha spärrats in för länge sedan.

Elektra Jag är redan inspärrad sedan länge i fängelset av bördan av ert brott, som så länge det inte sonats bara kommer att tynga ditt hus med en ständigt digrare förlamning tills ni går under i förruttnelsen av er egen fördärvlighet.

Klytaimnestra Du har som giftorm för länge sedan förbrukat allt ditt gift, och dina tänder har bara slipats ner till ingenting av ditt ständiga fåfänga bitande omkring dig.

Chrysothemis Gå, mor, och låt oss sörja i fred, eftersom du inte kan sörja med oss.

Klytaimnestra Jag ska följa ditt råd, Elektra, och gå och fira tillsammans med Aigisthos. Äntligen får vi leva i fred för hotet från Orestes som äntligen bitit i gräset. (går)

Herden Jag beklagar er, stackars systrar.

Chrysothemis Beklaga inte oss. Beklaga vår moder, som förlorat sin mänsklighet i sitt äktenskapsbrott med Aigisthos, som mördade vår fader med hennes hjälp.

Herden Hela Hellas är bekant med fallet och hyser oreserverat den största medkänsla med er.

Chrysothemis Tack, min vän. Du kan återvända till Fanoteus med den hälsningen från oss, att vi troget skall sörja vår broder varje dag tills vi dör, och att vi dess värre tror att hela Hellas har anledning att sörja med oss.

Herden Hela Hellas deltar i er sorg. (*bugar sig till avsked och bjuder farväl*)

Elektra En hedersman som vandrat den långa vägen för att bringa oss urnan med den största sorgen och förbannelsen i Hellas.

Chrysothemis Det var hans plikt. Men han visste vad han gjorde.

Elektra Vad menar du?

Chrysothemis Hårlocken.

Elektra Vad är det med hårlocken?

Chrysothemis Den är ett budskap.

Elektra På vilket sätt?

Chrysothemis Min syster, jag har vanhelgat vår faders grav.

Elektra Vad menar du?

Chrysothemis Jag berättade ju om den främmande hårlocken som där var offrad.

Elektra Ja?

Chrysothemis Jag tog med mig den därifrån.

Elektra Av någon särskild anledning?

Chrysothemis Jag ville gömma den i mitt hjärta och vårda den och ha den som relik, om dess ägare Pylades en gång skulle visa sig. Här är den. (*visar fram den*)

Elektra Nå? Vad vill du säga med det?

Chrysothemis Jämför dem.

Elektra (jämför dem. *Blir slagen av häpnad*) Det är samma hår!

Chrysothemis Ja.

Elektra Vad betyder detta?

Chrysothemis Det kan bara betyda en sak.

Elektra Du har rätt. Det är ett hemligt budskap. Men det är inte från Pylades utan från Orestes själv. Han har skickat herden för att invagga vår moder och hennes medbrottsling i den falska säkerheten av förvissningen om hans död, och det har han gjort med beräkning.

Chrysothemis Du läser mina tankar.

Elektra Det betyder att han är i närheten! Han är här!

Chrysothemis Tyst! Förråd oss inte! Nu är den största diskretion och försiktighet av nöden.

Elektra Du har rätt. Detta är bara förspelet. Vi äger att invänta fortsättningen under tystnad.

Chrysothemis Om det blir någon fortsättning. Det får vi se.

Elektra När ödet en gång börjat rulla kan ingenting stoppa det. Detta får konsekvenser. Vi har bara att invänta dem under fullständig tystnadsplikt.

Chrysothemis Precis. Kom, syster. Jag föreslår att vi går till graven. Något säger mig att något mera kommer att yppa sig där.

Elektra Jag följer dig, *Chrysothemis*, ty du ligger nu ständigt steget före mig. (*De går ut.*)

Aigisthos (*kommer in med Klytaimnestra*) Jag hade gärna själv velat träffa den där budbäraren och klämt honom på närmare uppgifter. Det kan ju faktiskt vara en skenmanöver.

Klytaimnestra Det verkade inte så. Du är så misstänksam.

Aigisthos Och har jag inte anledning att vara det? Vi kan aldrig lita på någon i det här landet, och allra minst på budbärare med misstänkt goda nyheter.

Klytaimnestra Är du rädd för spöken? Tror du inte på mig, när jag säger att jag träffade budbäraren själv, och att han själv meddelade mig nyheten och blev upprörd över att jag bara gladdes i stället för att sörja? Hade han varit falsk hade han inte blivit upprörd.

Aigisthos Något säger mig, att vi har större anledning att frukta Orestes som död än som levande.

Klytaimnestra Varför det?

Aigisthos Det är det värsta av allt. Jag vet inte. Ovissheten om hur det egentligen ligger till gör mig skräckslagen. Han är plötsligt närmare oss än någonsin, just för att han är meddelad död.

Klytaimnestra Låt oss glömma det och fira det. Låt hela Argos få veta hur vi gläds åt Orestes död. Låt hela Hellas få veta hur skadeglada vi är, bara för att vi äntligen befriats från oron över hans överhängande hämnd. Han är borta! Det finns inte ens någon våt fläck kvar av honom! Jubla och var glad, ty min ende son är död!

Aigisthos Din skadeglädje är förfärlig.

Klytaimnestra Nej, den är bara naturlig. Jag mördade min make med rätta, och därför hade min son haft rätt att mörda mig, men den rätten har han nu förverkat genom att dö själv och det genom eget förvållande i vårdslös körning. Han är död och får skylla sig själv! Ser du inte friheten i detta?

Aigisthos Jag fruktar övermodet i din skadeglädje, som om den togs ut i förskott.

Klytaimnestra Hans död kan inte bli mera bekräftad! Vi har stoftet, vi har urnan, och vi har hans blodiga hår! Vad mer kan du begära? Hans huvud på ett fat?

Aigisthos Du kanske har rätt. Det kanske bara är hans spöke jag fruktar.

Klytaimnestra Kom nu, så går vi in och firar! Må hela världen pokulera till firandet av min ende sons död!

Aigisthos Jag antar att det är det enda vettiga vi har att göra – att skölja ner våra sista onda aningar i vin.

Klytaimnestra För att sedan börja leva som fria människor beviljade full ansvarsfrihet som landets regenter med nya framtidsperspektiv utan orosmoment och hotande vedergällningar!

Aigisthos Led mig i dansen, och jag skall försöka vara lika glad som du, men det är något hysteriskt över din glädje.

Klytaimnestra Han var min ende son, och han är död! Har jag inte rätt att vara glad?

Aigisthos Kom nu, min drottning, och låt oss äntligen börja regera på allvar. (*De gå in i palatset.*)

Pylades (kommer ensam in) Så har vi då kommit tillbaka till utgångspunkten. Här bor det oförsont brottet krönt med makten i en blodbestänkt borg besjälad av vild grymhet och ondska som löper amok i skamlösaste oförsämndhet. Här mördades Hellas ledande konung då han välkomnades hem av sin drottning, som väntat på honom i tio år och berett honom ett ljuvligt bad att vederkvicka sig i efter sin långa resa, ett bad som blev hans eget blodbad, då han höljd i sin handduk höggs ihjäl av tyrannen här, usurpatorn Aigisthos, som ännu sitter på tronen i blodskam med Agamemnons galna mörderska och änka. Kan vi åtgärda detta problem? Vi måste. Vi kan inte längre gömma oss från vårt ansvar. Orestes, kom fram. Kusten verkar klar.

Orestes Allt verkar så dött och sovande, som om livet här var levande begravet i skammens tystnad, som krampaktigt trycker ner allt liv i förskräckelsens blygsel över sig själv.

Pylades Precis samma känsla får jag när jag ser denna borg. Var är dina systrar?

Orestes De borde vara här.

Pylades Vi kan inte göra något utan deras medverkan.

Orestes Du har rätt. Vi måste invänta deras uppenbarelse och deras råd. Vi kan inte vara nog försiktiga.

Pylades Det är viktigt att vi bibehåller den skyddande anonymitet vi kommit hit under. Ingen vet vem vi är, och ingen kan identifiera oss. Så länge ingen känner oss är vi säkra.

Orestes Frågan är om ens min syster skulle känna igen mig.

Pylades Vilken av dem?

Orestes Båda. Elektra skulle kanske känna igen mig, men aldrig Chrysothemis.

Pylades Under tiden väntar vi i limbo.

Kilissa (kommer ut) Vilka är ni? Vad gör ni här?

Pylades Vi är främlingar här som kommer med sändebud från andra sidan den Korintiska Viken. Vem är du?

Kilissa Kommer ni med ytterligare rapporter om den katastrof som aldrig kunde ha varit värre?

Pylades Menar du Orestes död?

Kilissa Vad annars? Där inne i palatset firar de orgier i firandet av hans död, medan jag, hans gamla amma, inte kan härda ut längre med att vistas under samma tak som denna familj, som jag dock tjänat så troget i hela mitt liv.

Orestes Är du Orestes gamla amma?

Kilissa Och vem är du? Jag känner igen dina ögon, men kan inte placera dig, om inte väldigt långt tillbaka i tiden. Säg inte att du har kommit tillbaka.

Orestes Du är Kilissa.

Kilissa Om du känner mitt namn så känner jag ditt. Du är Orestes, Agamemnons ende son, vars död din moder firar där inne med skamlösa orgier med sin älskare, som hjälpte henne att mörda din far.

Orestes Jag vet, och jag har kommit hit i största hemlighet med min kusin Pylades, för att vi äntligen skall åtgärda denna oacceptabla situation. Ingen känner oss utom du, och jag måste anbefalla dig den största möjliga tystnad och sekretess.

Kilissa Tvärtom, du älskade och efterlängtrade pojke, det måste genast bli känt att du är återkommen. Dina systrar måste få veta det genast.

Orestes Var är de?

Kilissa De är vid sin faders grav. En hårlock offrad vid graven väckte deras hopp denna morgon, och de återvände dit i hopp om att få träffa någon som visste något om detta sällsamma gravoffer.

Orestes Det var jag.

Kilissa Naturligtvis, och det måste de genast få bekräftelse på. Det kom motstridiga besked. En herde kungjorde din död vid en olycka vid festspelen i Delfi, men Chrysothemis identifierade hans medhavda hårlock av ditt lik som identiskt med hårlocken offrad vid graven.

Orestes Det var medvetet. Det var planerat. Det var Pylades plan. Samtidigt som budet skulle nå min moder och hennes älskare om min död skulle mina systrar få veta att jag levde. Om de brottsliga lever i förvissningen om min död blir det lättare att ta dem med överraskning.

Kilissa Tänker ni döda dem?

Pylades Naturligtvis. Har vi något val? De tog lagen i egna händer i utförandet av ett brott som endast de ansåg vara rätt, så vi har då rätt att med samma rätt ta lagen i våra händer och straffa dem med skälig rättvisa då ingen annan har gjort det eller kan göra det.

Kilissa Jag måste genast hämta dina systrar, så att de kan vara er behjälpliga.

Orestes Gå, min gamla amma, men var diskret och meddela ingen annan.

Kilissa Naturligtvis. (*går*)

Pylades Allting talar till vår fördel, Orestes. Vi kan inte misslyckas. De tror att du är död, och ingen misstänker att du är här. Vi kan ta dem med fullständig överraskning, och därigenom behöver ingen annan slaktas.

Orestes Du tror att jag kan slakta min moder?

Pylades Du har inget val. Det enda alternativet vore att låta henne leva och låta henne slakta dig.

Orestes Måste då en försoning vara omöjlig?

Pylades Var realistisk, kusin. Även om du bara dräpte Aigisthos skulle din mor aldrig kunna leva vidare medveten om dig i hennes närhet.

Orestes Hon är dock min moder. En son kan aldrig mörda sin moder, lika litet som en moder kan mörda sin son.

Pylades Skall jag då mörda henne i ditt ställe? Är det så du vill ha det? Är du feg? Vågar du inte hämnas din faders mördare? Kan du skona henne, fastän hon aldrig skulle skona dig? Aigisthos hade aldrig sänt ut sina lejda mördare på jakt efter dig om inte hon hade eggat honom därtill. Aigisthos har någon form av politiskt rationalistiskt tänkande, men Klytaimnestra är fullständigt otillförlitlig och kvinna dessutom.

Orestes Vad vill du säga med det?

Pylades En man kan man ha som fiende och bekämpa med hederliga medel, men får man en kvinna till fiende kan en man aldrig försvara sig mot henne, då ingen försåtlig slughet kan vara värre och farligare än en kvinnas. Tänk på Medea och Helena. De tvekade inte inför att förråda sina egna familjer och folk och starta det trojanska världskriget.

Orestes Jag tror att kvinnorna kommer nu.

Kilissa (kommer först) Jag har inte sagt vilka ni är. Jag har bara sagt att ni kommer som nya sändebud.

Orestes Tack, Kilissa.

Elektra (kommer in med Chrysothemis) Vår gamla amma berättade att ni kommer med kompletterande nyheter. Vad har ni att berätta?

Pylades Elektra, känner du inte igen din kusin Pylades?

Elektra Pylades! Är det verkligen du! Vilken fröjd! Varför har du dröjt så många år med att höra av dig? (*omfamnar honom ömt*) Och vad är det för ett hemlighetsfullt sändebud du har fört med dig? Kommer du med någon överraskning?

Pylades Det kan man kanske säga.

Chrysothemis Jag känner igen den här främlingens hår. De båda hårlockarna vi tidigare fått hand om idag tillhör honom.

Elektra Orestes? Är det verkligen du?

Orestes Hysch, mina systrar! Ingen vet att vi är här, och ingen får veta att vi är här.

Elektra Jag förstår. Ni har ett heligt värv att uppfylla.

Pylades Orestes är tveksam inför att skipa rättvisa mot sin egen mor.

Elektra Naturligtvis. Han är ju hennes son. Det vore konstigt annars. Tur då att vi är här, som kan egga dig. Ty du har inget val, Orestes. Nu är du här, och det finns ingen väg tillbaka. Du måste hämnas vår faders död. Annars finns det ingen väg

tillbaka eller till någon framtid för vår familj. Du måste offra din moder. Annars kan du inte leva själv.

Chrysothemis (rusar fram och omfamnar honom) Vi har längtat så efter dig, och när du nu äntligen är här ställs du inför den svåraste och mest omänskliga av alla tänkbara uppgifter. Ack, min broder, ett sådant välkomnande av dig var det sista som vi önskade göra oss skyldiga till!

Elektra Likväl måste det göras. Du kan inte gömma dig längre, Orestes. Du är här, och du är familjens enda återstående man. Om vår far inte blir hämnad har vår familj ingen rätt att leva. Om mordet på vår far får passera ostraffat är hela vår familj och hela Hellas dödsdömt, ty han var Hellas.

Orestes Kilissa, kan du be min moder komma ut? Säg henne att ett nytt sändebud har kommit hit med kompletterande nyheter om hennes sons död.

Pylades Vore det inte bättre att först expediera Aigisthos?

Orestes Om den ena dödas före den andra kan den andra bli varnad. Det är bäst att de dör tillsammans, som de begick sitt brott tillsammans.

Chrysothemis Det blir svårt för er att ta er an båda på en gång. Det blir säkrare att göra det om ni först skiljer dem åt.

Orestes Just därför, Kilissa, ber jag dig att först mana ut min moder.

Kilissa Jag ska säga henne att det har kommit mera upplysningar om hennes sons död. Så omänsklig är hon inte att hon inte skulle vara intresserad därav.

Orestes Gott, Kilissa. Gör din plikt. (*Kilissa går in i palatset.*)

Pylades Du måste genomföra det, Orestes, vare sig du kan eller inte.

Orestes Du ger mig inget val.

Pylades Inget kan gå fel.

Orestes Nej, Pylades, allt kan gå fel.

Pylades Inte om jag hjälper dig.

Orestes Du är starkare än jag. Det är inte *din* mor det gäller.

Elektra Men det är *vår* mor, och jag backar upp dig fullständigt, Orestes. Vi har rätten på vår sida.

Orestes Vilken rätt? Vem har någonsin rätt att ta lagen i sina egna händer? Vem har någonsin rätt att bruka våld?

Elektra Klytaimnestras och Aigisthos brott tvingar oss till det.

Orestes Nej, de tvingar oss inte till något.

Elektra De tvingar oss till outhärdlighet så länge de lever, och ingen outhärdlighet kan uthärdas i längden.

Chrysothemis Elektra är den som har starkaste motivet till vedergällning. De har hunsat henne, förödmjukat henne och visat henne öppet förakt och hån så länge hon har levat. Hon har varit värre utsatt än en misshandlad slav.

Elektra Därför valde du, Chrysothemis, en mjukare linje för att till varje pris undvika konflikter, men det löste inga problem. (*omfamnar äntligen Orestes*) Min bror, svik oss inte nu. Vi har väntat så länge på dig. Du är vår enda möjliga frälsare. Din far kräver att du lever upp till hans värdighet. Han mördades på det mest ovärdiga

tänkbara sätt genom falskhet, svek och förräderi. Allt du behöver göra är att avliva den ondska som med orätt tog livet av vår far.

Orestes Men hon är vår moder.

Elektra Nej, det är ingenting av moderskap kvar i henne. Om jag kunde känna igen henne som min mor skulle jag yrka på att hon skonades, men ingen av oss kan se någonting kvar av vår moder i henne. Hon är fullständigt korrumpad och fördärvad av Aigisthos, som gjorde henne till mörderska. Hon är inte ens människa längre, bara ett monster.

Klytaimnestra (kommer ut med Kilissa) Vad är det med dig, Kilissa? Vad kan väl främlingar ha för ytterligare kompletterande upplysningar om Orestes död? Det får allt vara bra viktiga nyheter om det ska vara värt att störa min och Aigisthos festbankett och avbryta den bara för ett budskap. (*synar Orestes och Pylades*) Nå, vad är det här för några gynnare?

Orestes (med en artig och ödmjuk bugning) Ursäkta oss, drottning, att vi kommer och stör i ert festande, men vad är det ni firar i denna sorgens boning?

Klytaimnestra Och vad har du med det att göra?

Elektra Hon firar sin ende sons död.

Klytaimnestra Ut med språket! Det ska allt vara viktiga notiser om det ska vara värt att avbryta min skadeglädjes ystra orgier för deras skull.

Orestes Ursäkta mig, drottning, men ni firar alltså faktiskt er sons olyckliga bortgång med festhekatomber?

Klytaimnestra Och varför skulle jag inte göra det? Ingen hotade vårt liv utom han.

Orestes Menar ni att han hotade er till livet?

Klytaimnestra Vad betyder alla dessa fräcka frågor? Vad har du för rätt att ställa dem? Vem är du?

Orestes Jag beklagar, drottning, men en del av mitt budskap är att er son aldrig utgjort något hot mot ert liv förrän nu efter hans kungjorda bortgång.

Klytaimnestra Vad menar du? Vad kan väl mera hota oss nu när vi äntligen blivit av med honom?

Pylades Tillåt mig att närmare belysa min väns mening. Er sons död innebär i själva verket att han är mera levande än någonsin och står er närmare än någonsin.

Klytaimnestra Det här blir värre och värre. Skulle han då hemsöka mig efter sin död?

Orestes Ja, mor, jag är här för att hemsöka dig efter min död. (*drar ett kortsvärd och avancerar*)

Klytaimnestra Det här går för långt. Ni tar er friheter, vilka ni än är.

Elektra Mor, du gick för långt när du mördade vår far. Äntligen kan du nu inte gå ännu längre.

Klytaimnestra (börjar fatta galoppen) Det här är ingen mardröm. Ni är verkliga. Ni spelar inte teater. Om du är Orestes, vem är då denne? (*indikerar Pylades*)

Orestes Pylades vår kusin, som ensam bistått mig i alla dessa år.

Klytaimnestra (förstår att spelet är förlorat) Mina värsta farhågor har slagit in, just när jag trodde att jag äntligen blivit befriad från dem. Senast i natt drömde jag att jag närde en huggorm vid min barm som växte upp till att förinta mig. Nu ser jag att den

huggormen är du, min egen son. Gör då vad du kommit hit för att göra, men du ska veta, att även om du förnekat mig och ämnar mörda mig, så förblir jag ditt livs upphov och enda moder. (*drar ner sin klädnad och blottar sitt modersbröst*)

Pylades Tveka inte, Orestes!

Elektra Hon ber om det själv!

Orestes Mor, du har levt alltför många år med ditt oförlåtliga brott för att ens gudarna skulle kunna skona dig. (*hugger till rakt i hennes bröst och hjärta.*)

Klytaimnestra Min son! Min ende son! (*dör omgående*)

Orestes Jag skälver. Jag skakar. Jag har mördat min egen moder.

Elektra Det är över, Orestes. Du har klarat det.

Orestes Nej, det är nu det börjar.

Pylades Aigisthos nästa.

Aigisthos (visar sig) Vad är det som pågår här ute egentligen? Varför kommer Klytaimnestra inte in igen?

Elektra Kom ut, styvfar, om du vill veta sanningen.

Aigisthos Har du hittat på något sattyg nu igen, din oförbätterliga slyna? Vi borde ha spärrat in dig för länge sedan! (*kommer ut. Pylades tar honom bakifrån.*)

Pylades Beklagar, bandit, att jag måste hugga dig i ryggen, men du förtjänar inte bättre.

Aigisthos (med kniven i ryggen) Vad är detta? Förräderi! Vad har ni gjort med Klytaimnestra? (*ser hennes lik och förfasas*)

Elektra Din slyna till styvdotter har sett till att hon äntligen fått vad hon bad Agamemnon om i badkaret.

Aigisthos Mördare! Vare ni förbannade! (*dör*)

Orestes Vi är förbannade.

Elektra Nej, det är han som är förbannad. Dör man med en förbannelse på sina läppar drabbar den förbannelsen en själv. Vi är renade.

Orestes Från vad?

Elektra Från förbannelsen över Agamemnons hus. Vi har gjort rätt för oss och lyft förbannelsen, som dött med dessa mördare. Vi är fria nu och kan ägna oss åt framtiden.

Pylades Ännu återstår det mycket. Orestes, det kommer an på dig nu att leva upp till din roll som konung efter din far Agamemnon. Här måste borggården städas upp, likena måste ges en kunglig begravning, och folket måste tillfredsställas, så att det förstår att en gammal trygghet har avlösts av en ny, att egentligen ingenting har förändrats, utom att rättvisa har skipats.

Orestes Du får det att låta så enkelt.

Pylades Det behöver inte göras svårt.

Orestes Det kan du säga, som inte har mördat din moder.

Pylades Vi har befriat världen från ett par varbölder, som infekterade och sved för hela Hellas. Det är allt.

Orestes Nej, det är tyvärr inte allt. Festen är över, vårt värv är fullbordat, men eftertankens baksmälla är fruktansvärd i sin totala depression.

Pylades Gör det inte värre än vad det är.

Orestes Tror du jag någonsin kan bli av med henne fastän vi begraver henne och jag har mördat henne? Du sade att jag var mera levande för henne än någonsin just för att jag var död. Så är hon nu mera levande för mig än någonsin just för att hon är död.

Pylades Låt inte hennes vålnad hemsöka dig, och om den gör det är det bara din egen inbillning.

Orestes Det är inte hennes vålnad, och det är inte min inbillning. Det är mitt samvete. Tänk om vi ändå hade kunnat försonas?

Pylades Inte så länge Aigisthos fanns.

Orestes Du gjorde processen kort med honom, och heder och ära åt dig för det, men det hade kanske räckt med det.

Pylades De du var dess värre ett. Det var nödvändigt, Orestes. Du kommer inte ifrån det.

Orestes Nej, jag kommer inte ifrån någonting och allra minst från mig själv, och det är och förblir nu min förbannelse.

Kilissa (går fram till Klytaimnestras lik) Du var min matmor, och jag var dig lojal och deltog inte i sammansvärjningen mot dig, men jag kunde aldrig se att ditt mord på din konung och make kunde bringa dig något annat än just detta slut som du fick. Det hade kanske varit bättre om du fått det tidigare, ty din älskare förvred ditt huvud och ditt hjärta, så att du glömde din ställning, dina plikter och dina barn.

Chrysothemis Det var de många långa åren av Agamemnons frånvaro som drev henne från vettet samt saknaden av sin yngsta och käraste dotter, som kriget tog ifrån henne. Ja, Kilissa, sorgen drev henne galen, och det var hennes förbannelse. Nu efteråt kan jag inte hålla henne ansvarig för hennes handlingar.

Elektra Ändå gjorde hon vad hon gjorde med överlagt mod. Hon planerade det långt i förväg och in i minsta detalj med sin medbrottsling och förförare, och själva mordets nesliga iscensättning med dess infernaliska lömskhet och förräderi var uttänkt av henne. Aigisthos var bara ursäkten och instrumentet. Han förförde inte henne. Det var hon som förförde honom och eggade honom till hans medhjälp till mordet. Ja, han höll i yxan, men det var hon själv som dirigerade den och svepte honom in i handduken, så att han inte kunde försvara sig. Inför hennes list var både Agamemnon och Aigisthos maktlösa.

Orestes Du är din moders dotter. Kan det på samma sätt ha varit så, att det var du som styrde mordet på henne genom mig?

Elektra Det var en nödvändighet, Orestes, och din plikt. Jag bara påtalade den för dig. Hon var fördärvad och fick inte mer än sina gärningars lön.

Orestes Hur kan en dotter vara så oförsonlig mot sin moder, när hennes son var beredd att överse med hela vidden av hennes brott för att åstadkomma en försoning?

Elektra Jag kände henne, Orestes. Som en god son romantiserade du henne.

Orestes Vad en moder än begår för brott kan en son inte annat än älska henne och förbli henne trogen, och blott ännu mera så om han blir tvungen att straffa henne

för hennes brott med döden, precis liksom en moders älsklingsson måste bli den som vållar henne den djupaste sorgen och smärtan.

Elektra Det är gjort, Orestes. Nu måste vi gå vidare.

Kilissa Jag skönjer ett skepp i hamnen. Det jublas och hissas flaggor. Vem kan det vara?

Elektra Det verkar vara någon av de trojanska hjältarna. Kan det vara Nestor? Nej, vad skulle han ha att göra här?

Pylades Kan det vara Menelaos?

Kilissa Ja, det är Menelaos. Jag känner igen hans flagga.

Elektra Menelaos tillbaka efter tio år, och i detta ögonblick! Vilken försynens gudomliga skickelse!

Pylades Det ryktades om att han var försvunnen i Egypten. Men han måste ha hört om mordet på sin broder Agamemnon. Men hur skall han ställa sig till dess konsekvenser?

Elektra Det får vi se. Antingen förstår han oss, förlåter oss och försvarar oss, eller också vill han fejt inte ha något med oss att göra.

Orestes Han blir vår domare.

Elektra Är du beredd att låta honom döma oss?

Orestes Han kan inte döma dig, men han får gärna döma mig.

Pylades Om han dömer dig faller jag under samma dom.

Orestes Nej, Pylades, du går fri. Ingenting kan försvara Aigisthos, men min moder var syster till Menelaos hustru. Det kommer säkerligen att komplicera saken.

Elektra (omfamnar Orestes) Min broder, vi står båda och faller med dig. Vi var alla tre med om uppgörelsen och faller alla tre under samma dom och bot, som ödet genom Menelaos kan ålägga oss.

Orestes Jag gissar att vi blir dömda till landsflykt. Det är det mildaste straff vi kan ha att vänta oss.

Elektra Ändå har vi bara gjort vår plikt. Det hade varit värre att låta dem leva.

Orestes Vi visste inte att Menelaos skulle komma. Hade vi vetat det hade vi troligen väntat och låtit honom döma våra offer i stället för oss.

Elektra Nu är det för sent.

Pylades Jag ser honom komma.

Orestes Han anar inte vad han kommer hem till.

Elektra Det gjorde inte heller Agamemnon, men fel man blev straffad för det trojanska kriget, när det var Menelaos hustru som gav upphov till det. Den medvetenheten hos honom kan göra saken svårare för oss.

Orestes Jag delar dina farhågor, syster.

Chrysothemis Som den enda oskyldiga och som vittne till hela historien är jag beredd att försvara er inför hela världen.

Kilissa Även jag kan endast vittna till er fördel.

Orestes Dess värre fruktar jag att det blir omöjligt för någon att försvara oss inför anklagelsen av detta lik. (*visar Klytaimnestras lik*)

Pylades Här kommer han nu. Håll i er, och gör ingenting värre än vad det är.

Elektra Det är lugnt, Pylades. Vi kan behärska oss.

(*Menelaos kommer in.*)

Menelaos Vad är det jag hör? Vad är det jag kommer hem till? Min första tanke när jag hörde allt vad som hänt här var att segla tillbaka till Egypten.

Elektra Vi beklagar, farbror, att vi inte kan bjuda dig på samma hjärtliga välkomstbankett, som din svägerska så generöst undfagnade din broder med vid hans hemkomst, då dess värre den banketten bara lämnat efter sig en bedrövlig disk.

Menelaos (observerar liken) Jag kan se det. (*observerar Orestes*) Du måste vara Orestes. Vem är din medbrottsling?

Orestes Vår frände Pylades.

Menelaos Jag förstår. Och ni delar ansvaret för denna – massaker?

Elektra Även jag delar det.

Menelaos Det tror jag inte. Vi vill inte ha kvinnor inblandade i denna soppa.

Elektra Dess värre var jag den som kokade den.

Menelaos Du påminner i hög grad om min svägerska, som nu ligger avrättad här för sina intrigers skull. Jag hoppas du inte visar dig fallen för samma sorts misstag.

Elektra Tvärtom. Jag är bara till för att rätta till dem.

Menelaos (suckar) Jag kan förstå er, mina barn, men den som aldrig kommer att kunna förstå eller förlåta er är min hustru, och hennes far är tyvärr mäktigast i Hellas nu som Spartas konung, när Agamemnon icke mer är till.

Orestes Farbror, vi är helt utlämnade åt er nåd och landets rättvisa och ställer oss till folkets domstols förfogande.

Menelaos Det är det klokaste ni kan göra. Folket kan aldrig döma den familj som regerar dem, men de har rätt att kräva landsförvisning.

Orestes Vi är medvetna om detta, och jag är beredd att ta på mig både straff och bot, men måste dock insistera på både Elektras och Pylades oskuld.

Menelaos Elektra har själv förklarat sig skyldig. Vem mördade vem? Att Klytaimnestra och Aigisthos gemensamt mördade Agamemnon och Cassandra berättigar ingen till att mörda dem. Mord är mord och kan aldrig ha förmildrande omständigheter. Det förstår ni väl?

Pylades Jag står för mordet på Aigisthos.

Menelaos Betyder det att Orestes faktiskt avrättade sin egen moder?

Orestes Ja.

Menelaos Du står åtminstone för sanningen. Det är modigt och ädelt av dig, och du har min sympati, även om du aldrig kan få mitt godkännande. Den stora frågan är vad Helena skall säga om saken. Jag är rädd att det blir hon som får det avgörande ordet.

Elektra Vad vet hon om saken?

Menelaos Ärligt talat, egentligen ingenting, men hon är den mördades syster, och hon kan inte hållas utanför.

Elektra Kan hon då vara opartisk?

Menelaos Elektra, vem kan vara opartisk i detta mål? En son har mördat sin moder och det med överlagt mod. Ingen människa i världen kan overse med något sådant,

då alla står i något förhållande till sin moder, som måste vara det käraste han håller i livet. Helena är själv en moder, och hennes syster har blivit mördad. Hur kan du kräva opartiskhet av henne, eller av någon i detta fall?

Elektra Jag medger att min fråga var dum.

Orestes Jag är inget undantag, farbror. Tag med det i beräkningarna. Jag vågar till och med påstå, att ingen son kunde ha älskat sin moder mer än jag, vilken olyckliga kärlek bara växte till oerhörda proportioner genom vår skilsmässa, hennes brott mot vår fader och min hopplösa exil.

Menelaos Det skall naturligtvis tas med i beräkningarna. Men Helena borde ha landstigit för länge sedan. Ja, här kommer hon nu.

Helena (tågar in som en segrande drottning) Jag har just hört hela berättelsen, den värsta skandal som någonsin drabbat Hellas, med vår egen familj som huvudpersoner och med min syster som dess främsta offer.

Elektra Nej, hennes man, som hon mördade själv, vilket ledde till de ofrånkomliga konsekvenserna.

Helena Ja, Elektra, för jag förmodar att du är den Elektra som eggat Orestes till vedergällningen och som efter mordet på er moder har försvarat det inför hela världen och det utan att tveka. Du är därmed medskyldig som medbrottsling.

Elektra Ja, det är jag.

Helena Du framstår till och med som mera ansvarig för mordet än Orestes själv, som både vacklat och tvekat och kanske rentav ångrat.

Orestes Jag önskade mer än något annat en försoning.

Helena Och varför försökte du inte åstadkomma en sådan då? Var det för att Elektra insisterade och envisades?

Pylades Elektra har ingen skuld i dådet.

Helena Och vem är du?

Pylades Pylades, som mördade Aigisthos.

Helena Ju mindre sagt om Aigisthos, desto bättre. Han fick det slut han förtjänade och grävde själv sin egen grav – han måste själv ha varit medveten om att hans brott inte kunde ha lett till något annat med tiden. Ändå måste jag medge att min syster framstår som den mest brottsliga. Hon lät sig förföras till äktenskapsbrott av nidingen Aigisthos och lät sig övertalas av den usurpatorn till mordet på sin man, konungen av Argos och det trojanska krigets segrare. Kort sagt, en drottning tar inte livet av sin man och konung och allra minst genom förräderi och äktenskapsbrott. Det anstår inte en drottning.

Menelaos Verkligen inte, och där har vi upprinnelsen till hela tragedin och dess komplikationer.

Helena Men det ursäktar inte mordet på henne. Saken är klar. Orestes är skyldig till mordet på sin moder, och Pylades är skyldig till mordet på Aigisthos. Den stora frågan är hur medskyldig Elektra skall anses vara.

Elektra Endast jag var skyldig. Min bror och kusin hade aldrig begått dådet utan min tillskyndan. Jag ensam accepterar hela ansvaret.

Helena Och hur vill du straffas för din självpåtaga skuld?

Elektra Jag tar på mig vilket straff som än tilldömes mig.

Helena Vad är det strängaste straff du kan tänka dig?

Elektra Efter att Antigone trotsat sin morbror Kreons befallning att lämna de fallna utanför Thebes murar obegravda, och hon på eget initiativ tagit sig före att ge sin stupade bror en anständig begravning, fastän hon visste att ett sådant brott skulle straffas med döden, dömdes hon till att bli levande begravd. Även jag är villig att acceptera ett sådant straff för min välgärning.

Helena Du kallar det välgärning?

Elektra Jag räddade min broder från hans exil och det ständiga hotet att en dag bli lönnmördad av någon av Aigisthos utsända mördarspioner, och jag frälste min mor från hennes missgärning med att se till att hon fick sitt rättmätiga straff. I båda fallen ser jag mitt handlingssätt som välgärningar.

Helena Var mordet på Aigisthos även en välgärning?

Elektra Nej, moster, det var ingenting annat än ett lagligt straff. När han inte kunde straffas enligt lagen, då han var lagens högsta förvaltare, måste jag se till att lagen togs i egna händer för dess angelägna verkställande.

Helena Jag måste ge dig rätt på den punkten.

Menelaos Ditt resonemang, Helena, är sakligt och rationellt, och jag är beredd att hänskjuta hela ärendets avgörande åt din objektiva bedömning. Är ni, Elektra, Orestes och Pylades, villiga att finna er i Helenas dom, vad den än blir?

Orestes Ja.

Pylades Orestes straff blir mitt straff.

Elektra Jag följer Orestes och Pylades.

Helena Ni är oskyldiga alla tre, samtidigt som ni är skyldiga alla tre. Menelaos, du har gett mig ett svårt mål att döma.

Menelaos Därför ville jag inte döma i det själv.

Helena Det förstår jag. Samtidigt måste jag betrakta mig själv som medskyldig. Hela världen vet vid det här laget, att jag ensam var ansvarig för det tioåriga trojanska kriget med allt dess manfall och tragiska konsekvenser, utan mig hade Agamemnon aldrig skiljts från sin hustru och min syster, och nu har mitt öde hunnit upp mig till slut när jag ställs inför att städa upp efter de allra värsta konsekvenserna i mitt eget hus. Jag kan inte straffa mig själv för kriget, då jag minsann blivit straffad tillräckligt redan genom att förlora alla mina närmaste och hela det Troja som avgudade mig med alla dess prinsar och härliga krigare, vilket jag minsann anklagats för av alla hellener under tio års outhärliga förföljelser av vanärande rykten och skymfningar. Men jag kan inte befria er från skuld. Det kan ni bara själva göra.

Orestes, du måste gå i landsflykt. Bara så kan du återställa din familjs och ditt konungahus ära och respekt. Ta gärna din syster och Pylades med dig, men kom inte tillbaka förrän du känner att du sonat ditt mord på din moder och ditt eget folk kallar dig tillbaka.

Orestes Tack, moster. Det är rättvist och samtidigt den mildaste dom som hade kunnat drabba mig.

Helena Men du ska veta, att jag vill att du kommer tillbaka. När du en dag kommer tillbaka, kanske först om tio år, vill jag som belöning för ditt lidande och ditt uthärdande av din svåra exil ge dig min dotter Hermione till äkta. Accepterar du detta som sten på börda för ditt straff?

Orestes (smått överväldigad) Moster, du välsignar mig med ditt domslut. Om jag drar i landsflykt med vissheten om att jag en dag skall vara välkommen tillbaka försvinner alla landsflyktens kval.

Helena Och om du, Elektra, väljer att följa Orestes i hans landsflykt tillsammans med Pylades, är det min önskan och mitt hopp att du och Pylades skall finna varandra.

Elektra Moster, du slår oss med häpnad. Det är som Orestes säger. Du straffar oss med en välsignelse.

Pylades Från början hade jag aldrig kunnat tänka mig någon annan livsföljeslagerska än Elektra.

Helena Jag vill att ni under er landsflykt omsorgsfullt bearbetar all kvarvarande sorg och skuld för vad som hänt, så att när ni en dag återkommer uppenbarar er som fullkomligt rena och fria människor redo för ert ansvar som ledare för er stat och dess konungahus.

Elektra Det blir vår viktigaste plikt. Orestes, du slipper dina hämndgudinnor från början.

Orestes Och det är jag tacksam mot Helena för.

Helena Genom denna milda och diplomatiska straffdom hoppas jag själv kunna befria mig från något av min skuld för det trojanska kriget. Klytaimnestra och jag var båda bortskämda och oansvariga genom vår skönhet och den lyx vi uppfostrades med under hela livet, och därför begick vi båda stora fel. Hon har fått bota för det med sitt liv, och jag hoppas åtminstone kunna vara litet klokare än hon i undvikandet av onödigt drastiska och katastrofala konsekvenser. Låt oss nu ha en försoningsmiddag tillsammans, samtidigt som vi må ära de två sista kungliga offren för mitt skändliga trojanska krig. Kilissa, se till att liken bärs ut och ges en anständig utsmyckning inför deras högtidliga begravning.

Kilissa Ja, drottning Helena. *(kommenderar genast ut ett antal tjänare som tar i tu med saken)*

Menelaos Kom, min kära hustru. I tio år orkade jag kämpa för dig vid Troja, för vilket jag belönades med en tioårig landsflykt på tu man hand med dig i Egypten, men nu stundar den verkliga belöningen.

Helena Menelaos, jag har aldrig förstått hur du över huvud taget kunde stå ut med mig från början.

(Menelaos eskorterar ut Helena, följda av Pylades som för Elektra, medan Orestes till sist tar hand om Chrysothemis.)

Slut.

Göteborg 24.4.2016

De tre tragödnas Orestin

Orestin (av Orestes, Agamemnonns son,) är den omfattande skandalhistorien om hur kung Agamemnon, efter att ha kämpat tio år vid Troja och lett det trojanska kriget till seger, vid hemkomsten blev mördad av sin hustru och hennes älskare på så vis, att han efter att ha hyllats som segerherre och hjärtligen välkomnats hem, höggs ihjäl med en yxa i sitt eget badkar, som enkom gjorts i ordning för att behaga honom av hans hustru. Detta medförde konsekvenser. Agamemnon och Klytaimnestra hade tillsammans tre barn, en son Orestes och två döttrar, och det kom an på sonen att hämnas sin far, därtill eggad av sin syster Elektra. Han gjorde det med besked och mördade både sin moder och hennes älskare men blev svårt angripen av samvetsqual som följd och i praktiken sinnessjuk. Detta är vad Orestin handlar om, vilken omfattande skandalhistoria först berättades av Homeros, som alltid visste vad han talade om.

De athenska tragediförfattarna eller tragödnarna brukade framföra trilogier, alltså tre dramer i följd i en historia, och Aiskhylos trilogi kallad Orestin är den enda bevarade trilogin från Antiken. Dess första drama 'Agamemnon' behandlar själva mordet, det andra 'Gravoffret' skildrar Orestes hämnd och akuta nervsammanbrott, medan den tredje 'Eumeniderna' åstadkommer en allmän försoning.

Aiskhylos tragedi 'Agamemnon' har i allmänhet betecknats som den absoluta grekiska tragedin, dess fulla text är i motsats till många andra med nöd överlevda grekiska dramer bevarad intakt och komplett, och den framförs fortfarande årligen över hela världen.

Dess fortsättning 'Gravoffret' har inte bevarats lika väl, där finns stora luckor i texten och framstår även som drama som ett mellanspel i skuggan av den överväldigande 'Agamemnon'.

Den avslutande tragedin 'Eumeniderna' är nästan helt metafysisk och skildrar hur Erinnyerna, alltså de tre hämndgudinnorna eller Furierna, som svårligen hemsöker den stackars Orestes, slutligen blir tämjda och övergår till att bli Eumenider med uppgift att bringa välfärd, framgång och lycka till Athen. Det är Aiskhylos sista litterära verk och även det ett mästerverk men har ändå karaktären av ett påklistrat lyckligt slut till tragedin. Det liksom slätar över det mesta av problematiken.

Vid sidan av 'Agamemnon' har Sofokles drama 'Konung Oidipus' anförts som den andra absoluta grekiska tragedin. Även denna skandalhistoria har ursprungligen berättats av Homeros, och Sofokles gav det till och med en fortsättning genom sitt sista drama 'Oidipus i Kolonos' som även detta är ett försoningsdrama. Vi ska inte gå in på detta nu utan hålla oss till Orestin.

Sofokles bidrag till Orestilitteraturen är dramat 'Elektra', som i stort sett skildrar samma skeende som Aiskhylos 'Gravoffret' men med betydligt intressantare utveckling. Systemen Elektra leder hela dramat, som hela tiden

överraskar genom plötsliga oväntade vändningar, och här spelar även den andra systemen Chrysothemis en viktig roll. Sofokles har alltid betecknats som den mest raffinerade av de grekiska tragödnerna, hans litterära stil är upphöjd och elegant, därav ordet 'sofistikerad' (via sofisterna), och till skillnad från Euripides var han en högt aktad samhällsmedlem. 'Elektra' kompenserar utomordentligt väl alla bristerna i 'Gravoffret' och kan ses som en bättre andra del i den stora tragedin.

Euripides bidrag till Orestin är hans näst sista drama 'Orestes' som är rena thrillern. Intrigerna tornar upp sig och blir oupphörligt mera komplicerade, här spelar även Menelaos, Helena och deras dotter avgörande roller, och detta är det närmaste Antiken kunde komma modern teater. Även här måste dock det gudomliga (*deus ex machina*) införas för att lösa den intrikata knuthärvan, men ändå framstår detta drama som det mest tillfredsställande i de många försöken att lösa Oresteshistoriens problematik. Liksom både 'Agamemnon' och 'Elektra' spelas det allmänt fortfarande över hela världen och alltid med dramatisk framgång – denna historia kan man inte dramatiskt misslyckas med.

Euripides var helt underlägsen Sofokles som stilist, men i stället är han dramatiskt effektiv. Sofokles är mera introspektiv och grubblande, men Euripides tänker hela tiden på publikens underhållning och älskar att imponera på den med effekter. Han är den mest moderna av de tre, Sofokles är den mest intellektuella, medan Aiskhylos är den faktiska skaparen av det grekiska dramat, fadern för hela den västerländska dramatiken.

Alla tre lönades illa av eftervärlden. De uppskattades minsann under sin samtid (även om Euripides periodvis drevs i exil) och under hela Antiken så länge den förblev hednisk, medan kristendomen och islam inte hade något till övers för teaterkultur. Därför finns bara en bråkdel av dessa oöverträffade tragöders produktion bevarad, sju dramer av vardera Aiskhylos och Sofokles och nitton av Euripides, däribland det enda bevarade satyrspellet från Antiken. Aiskhylos sammanlagda produktion lär ha varit omkring 50 dramer medan både Sofokles och Euripides närmade sig 100.

Inte förrän under renässansen 1000 år efter Antikens förintelse började man åter iscensätta de stora grekiska dramerna, vilket satte i gång den stora elisabetanska dramatiken i England och dess storhetstid under 50 år, tills de bigotta puritanerna 1642 stängde alla teatrar i England i en ny religiös förintelsestorm mot det fria ordet på scen.

24 april råkar vara det historiska datumet för Trojas fall år 1184 före vår tideräkning.